

provincie Drenthe

Werkgroep
Florakartering
Drenthe

Vlinderwerkgroep
Drenthe

Berm Scouts

Verspreidingskaartjes Drentse Icoonsoorten en
soorten die baat hebben bij maatwerk in beheer

Colofon

Projectnummer:	2023.170
Datum uitgave:	19 september 2023
Titel:	Verspreidingskaartjes Drentse Icoonsoorten en soorten die baat hebben bij maatwerk in beheer
Opgesteld door:	Nick Doormaal & Edwin Dijkhuis (FLORON) en Rosanne van 't Slot (Landschapsbeheer Drenthe).
Opdrachtgever:	Provincie Drenthe
Foto voorpagina:	Schermhavikskruid in een berm bij Schiphorst. Een soort die baat heeft bij een uitgesteld maaitijdstip. Foto: Edwin Dijkhuis.

FLORON, Landschapsbeheer Drenthe, de Werkgroep Florakartering Drenthe en de vlinderwerkgroep dragen gezamenlijk zorg voor de uitvoering van het project Berm Scouts. De Natuur en Milieufederatie Drenthe ondersteunt in de communicatie vanuit het project via het platform Heel Drenthe Zoemt.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	4
1.1	BERMSCOUTS.....	4
1.2	MAATWERK IN BEHEER VOOR AANDACHT- EN ICOONSOORTEN	4
2	VERSPREIDINGSKAARTEN	5
2.1	TOELICHTING BIJ DE KAARTEN	5
2.2	BELANG VAN DE GEMEENTE BORGER-ODOORN VOOR ICOON- EN AANDACHTSOORTEN.....	5
	BIJLAGE 1. VERSPREIDINGSKAARTEN	7
	BIJLAGE 2. INFORMATIE BERMICONEN.....	30
	BIJLAGE 3. INFORMATIE AANDACHTSOORTEN.....	32

1 Inleiding

1.1 Bermscouts

Sinds 2017 wordt in Drenthe op initiatief van de provincie door een scala aan partners vanuit het 'Bermberaad' gewerkt aan het (stimuleren van) ecologisch beheer van bermen, taluds en overhoeken.

In 2021 is gestart met het project Bermscouts, met als doel vrijwilligers die in Drenthe aan de slag zijn of gaan met ecologisch bermbeheer van kennis te voorzien over bermplanten en ondersteuning te bieden bij het meten van de effecten van het (maai)beheer op de plantengroei. Begin 2022 is een enquête gehouden onder zowel vrijwilligers als gemeenten in Drenthe. Naast een evaluatie van het aangeboden programma onder de vrijwilligers zijn ook de wensen/ondersteuningsbehoeften van zowel berminiatieven als gemeenten met betrekking tot het uitvoeren van bermmonitoring en ecologisch bermbeheer in kaart gebracht. Deze wensen zijn in 2023 verder geconcretiseerd.

1.2 Maatwerk in beheer voor aandacht- en icoonsoorten

Binnen het Bermberaad is een overzicht gemaakt van icoon- en aandachtsoorten (flora en fauna) die kenmerkend zijn voor de Drentse bermen en die baat hebben bij maatwerk in beheer (tabel 1).

Tabel 1. Overzicht Drentse Icoon- en aandachtsoorten

Icoonsoorten	Aandachtsoorten	
Blauwe knoop	Akkerhoornbloem	Hengel
Bosgeelster	Bandheidelibel	Hondsviooltje
Echte guldenroede	Bosanemoon	Icarusblauwtje
Knollathyrus	Bruine vuurvliinder	Koevinkje
Levend barende hagedis	Grasklokje	Kommavliinder
Stengelloze sleutelbloem	Groentje	Oranje zandoogje
Wilde narcis	Groot dikkopje	Stijf havikskruid
Zwartblauwe rapunzel	Grote muur	Zandblauwtje
	Hazelworm	Zwartspriet dikkopje

Een aantal Drentse gemeenten heeft geen toegang tot de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF). Voor deze gemeenten zijn kaarten gemaakt waarop de verspreiding van icoon- en aandachtsoorten binnen de gemeente zijn weergegeven, voor zover hier data van bekend is in de NDFF. Per gemeente is een afzonderlijke set kaarten gemaakt.

Het doel van deze kaarten is tweeledig:

- Het maakt inzichtelijk waar binnen de gemeente icoon- en aandachtsoorten voorkomen, zodat hier rekening mee gehouden kan worden en, indien mogelijk, het bermbeheer hierop kan worden aangepast;
- Daarnaast geeft het focus voor de inzet van vrijwilligers. Bermen waar deze soorten nog voorkomen zijn waardevol. Daarom is het van belang om extra zuinig te zijn op deze, veelal schrale bermen en middels periodieke monitoring een vinger aan de pols te houden.

2 Verspreidingskaarten

2.1 Toelichting bij de kaarten

Voor elk van de in tabel 1 vermelde soorten zijn verspreidingskaarten gemaakt, voor zover ze aanwezig zijn in de gemeente. Deze zijn weergegeven in bijlage 1 en tevens als GIS-bestand (gezippte shapefile) aangeleverd.

De kaartjes geven een indruk van de verspreiding van de soorten binnen de gemeentegrenzen. Daarbij is uitgegaan van de periode 2008-2023 (15 jaar). Voor de dagvlinders hebben we de grens een jaar opgerekt (2007-2023), om daarmee aan te sluiten op de start van atlasperiode van Dagvlinders in Drenthe 2007-2015¹. Voor het samenstellen van de kaartjes is gebruik gemaakt van geaggregeerde gegevens uit de NDFF. De vlindergegevens zijn aangevuld met de data van bovengenoemde atlas van de Vlinderwerkgroep Drenthe, deze bleken niet in de NDFF te zitten. Ook van de andere soortgroepen is het aannemelijk dat de gegevens in de NDFF niet volledig zijn. Het is dus goed mogelijk dat de betreffende soort in meer kilometerhokken voorkomt dan op het kaartje is weergegeven. Daar dient bij de interpretatie rekening mee gehouden te worden.

De kaartjes bevatten verschillende lagen met informatie:

- de zwart omkaderde, grijs gearceerde vierkanten tonen de kilometerhokken waaruit de betreffende soort in de periode (2007)2008-2023 is opgegeven;
- beschikbare detailgegevens zijn als stippen weergegeven;
- slecht op planten onderzochte kilometerhokken zijn weergegeven met zwart omkaderde, beige gearceerde vlakken. Ze tonen de kilometerhokken waarin in één jaar minder dan 100 soorten zijn gevonden. Voor ander soortgroepen was iets dergelijks niet mogelijk;
- het provinciale kaartje (rechtsboven) toont de verspreiding op uurhok-schaal (5 bij 5 kilometer). De bijbehorende kleurenlegenda laat zien in hoeveel kilometerhokken binnen deze uurhokken de soort is aangetroffen. Hoe donkerder de kleur, hoe algemener de soort.

2.2 Belang van de gemeente Borger-Odoorn voor icoon- en aandachtsoorten

In tabel 2 (icoonsoorten) en 3 (aandachtsoorten) is voor elk van de in tabel 1 vermelde soorten aangegeven of ze in de periode 2008-2023 in de gemeente is aangetroffen. Als een belangrijk deel van de provinciale groeiplaatsen binnen de gemeentegrenzen ligt, en daarmee van groot belang voor de provinciale instandhouding van de soort dan is dit tevens aangegeven. Ten slotte is tevens aangegeven of de soort baat heeft bij maatwerk in beheer. Voor een beschrijving van dit maatwerk wordt verwezen naar bijlage 2 (icoonsoorten) en 3 (aandachtsoorten).

1. Dijkstra, A.C.J., M.E. van der Veen, W.F.G. Alblas & G. Bosma, 2016. *Dagvlinders in Drenthe 2007-2015. Vlinderwerkgroep Drenthe, Roden.*

Tabel 2. Belang van de gemeente Borger-Odoorn voor icoonsoorten

Icoonsoorten	RL ¹	Aanwezig in de gemeente	Belang gemeente voor prov. instandhouding	Maatwerk in beheer gewenst ²
Blauwe knoop	GE	+	-	+
Bosgeelster	-	+	+	+
Echte guldenroede	KW	+	-	+
Knollathyrus	EB	+	+	+
Levend barende hagedis	GE	+	-	+
Stengelloze sleutelbloem	KW	-	-	+
Wilde narcis	-	-	-	+
Zwartblauwe rapunzel	BE	-	-	+

1) KW: kwetsbaar, GE: gevoelig, BE: bedreigd, EB: ernstig bedreigd. – thans niet bedreigd, maar wel kenmerkend voor Drenthe en zeldzaam

2) Anders dan verschralend ecologisch beheer door maaien en afvoeren

Tabel 3. Belang van de gemeente Borger-Odoorn voor aandachtsoorten

Icoonsoorten	RL ¹	Aanwezig in de gemeente	Belang gemeente voor prov. instandhouding	Maatwerk in beheer gewenst ²
Akkerhoornbloem	-	+	-	-
Bandheidelibel	GE	+	-	+
Bosanemoon	-	+	-	+
Bruine vuurvliinder	KW	+	-	-
Grasklokje	-	+	+	+
Groentje	-	+	-	-
Groot dikkopje	GE	+	-	-
Grote muur	-	+	-	+
Hazelworm	-	+	-	+
Hengel	-	+	-	+
Hondsviooltje	GE	+	-	-
Icarusblauwtje	-	+	-	-
Koevinkje	-	+	-	-
Kommavlinder	BE	+	-	-
Oranje zandoogje	-	+	+/-	+
Stijf havikskruid	-	+	+/-	+
Zandblauwtje	-	+	+/-	-
Zwartsriet dikkopje	-	+	-	-

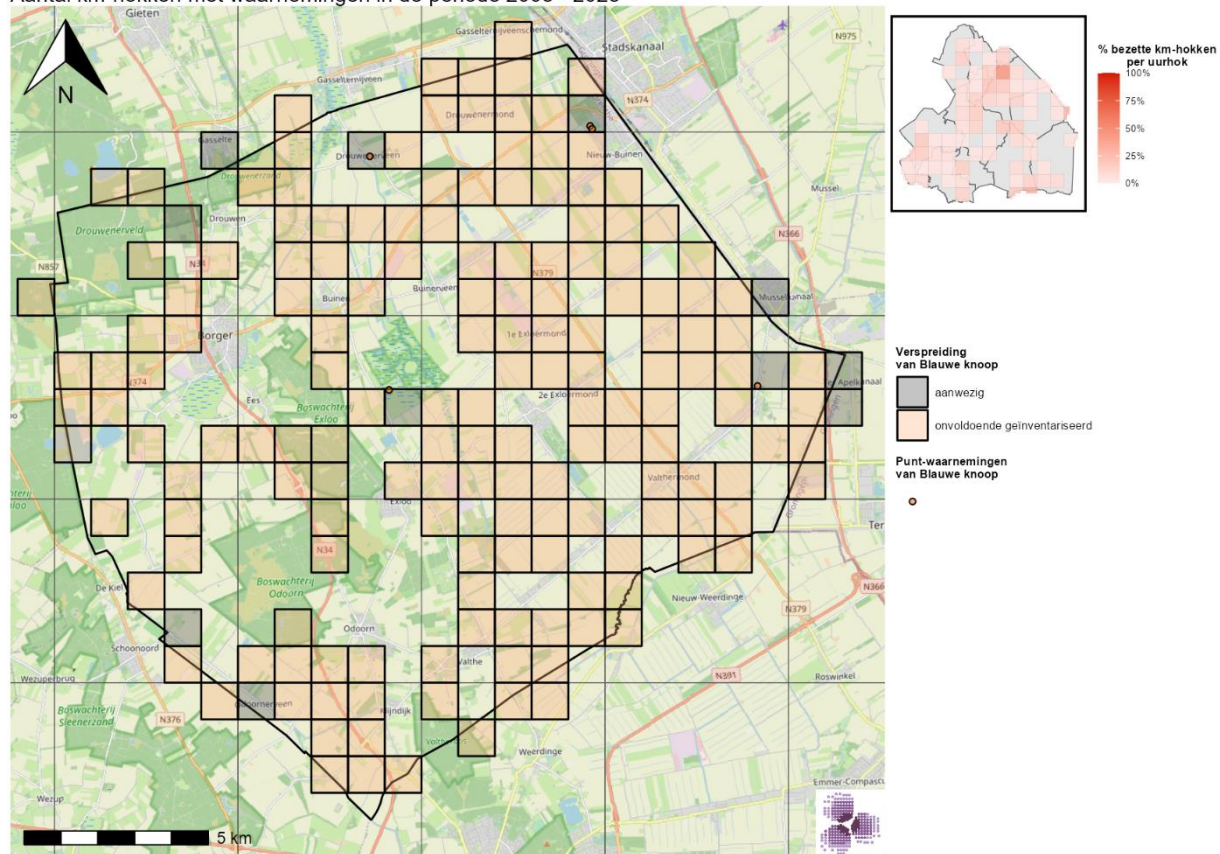
1) KW: kwetsbaar, GE: gevoelig, BE: bedreigd, EB: ernstig bedreigd. – thans niet bedreigd, maar wel kenmerkend voor Drenthe en zeldzaam

2) Anders dan verschralend ecologisch beheer door maaien en afvoeren

Bijlage 1. Verspreidingskaarten

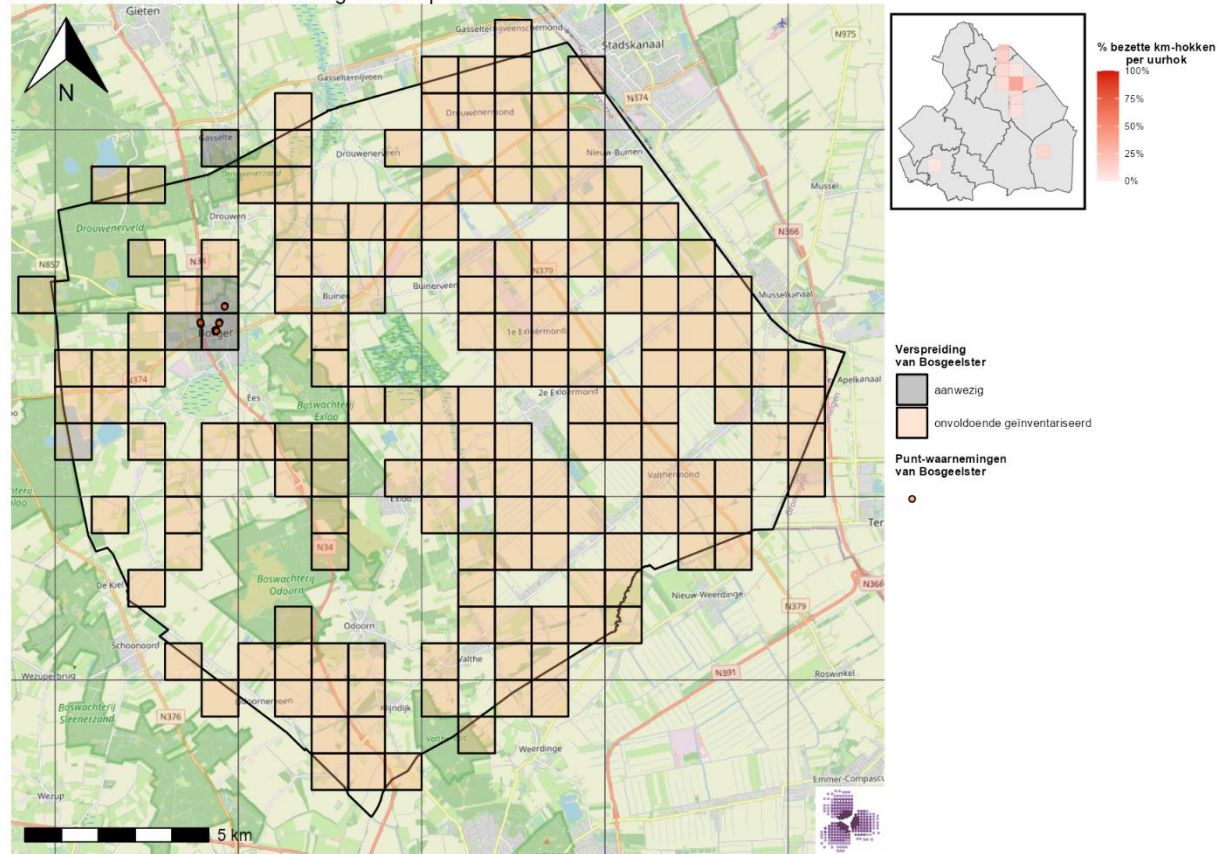
Verspreiding van Blauwe knoop in de Gemeente Borger-Odoorn

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

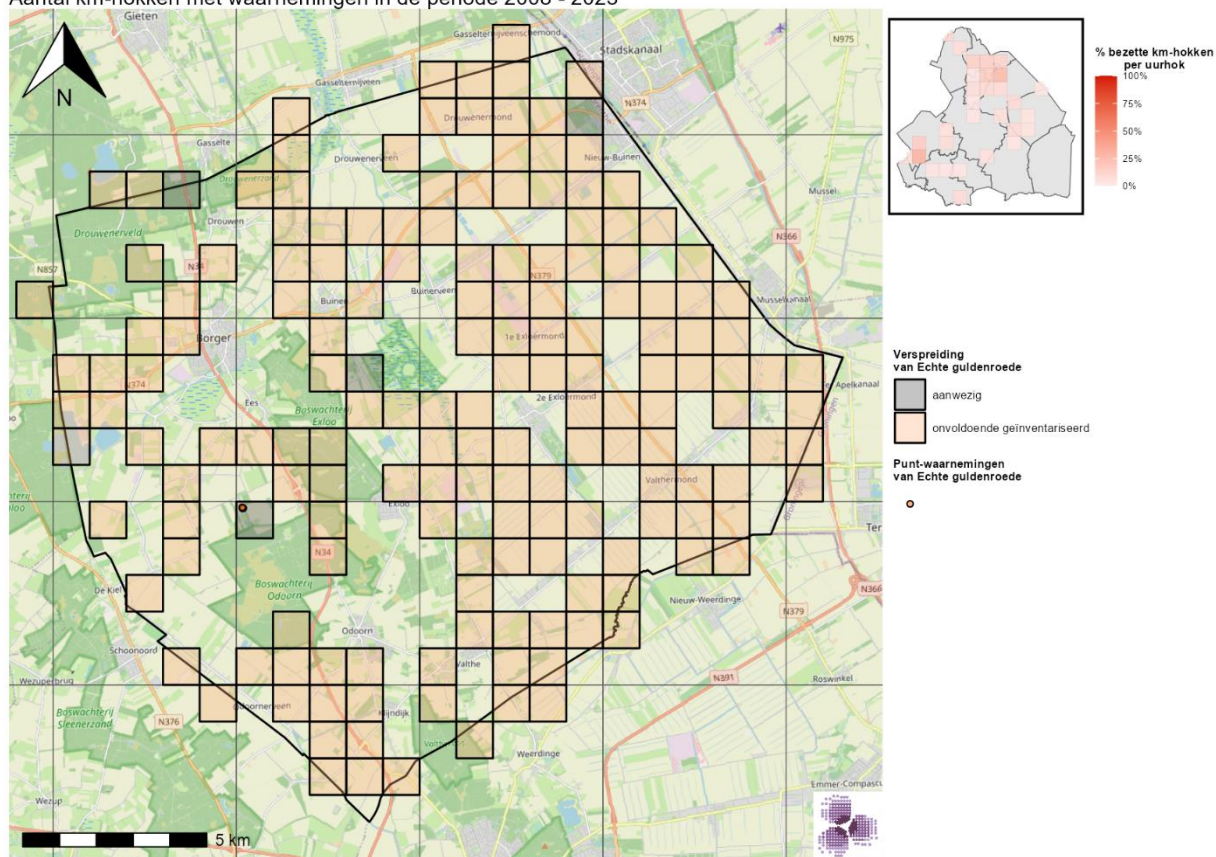
Verspreiding van Bosgeelster in de Gemeente Borger-Odoorn

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

Verspreiding van Echte guldenroede in de Gemeente Borger-Odoorn

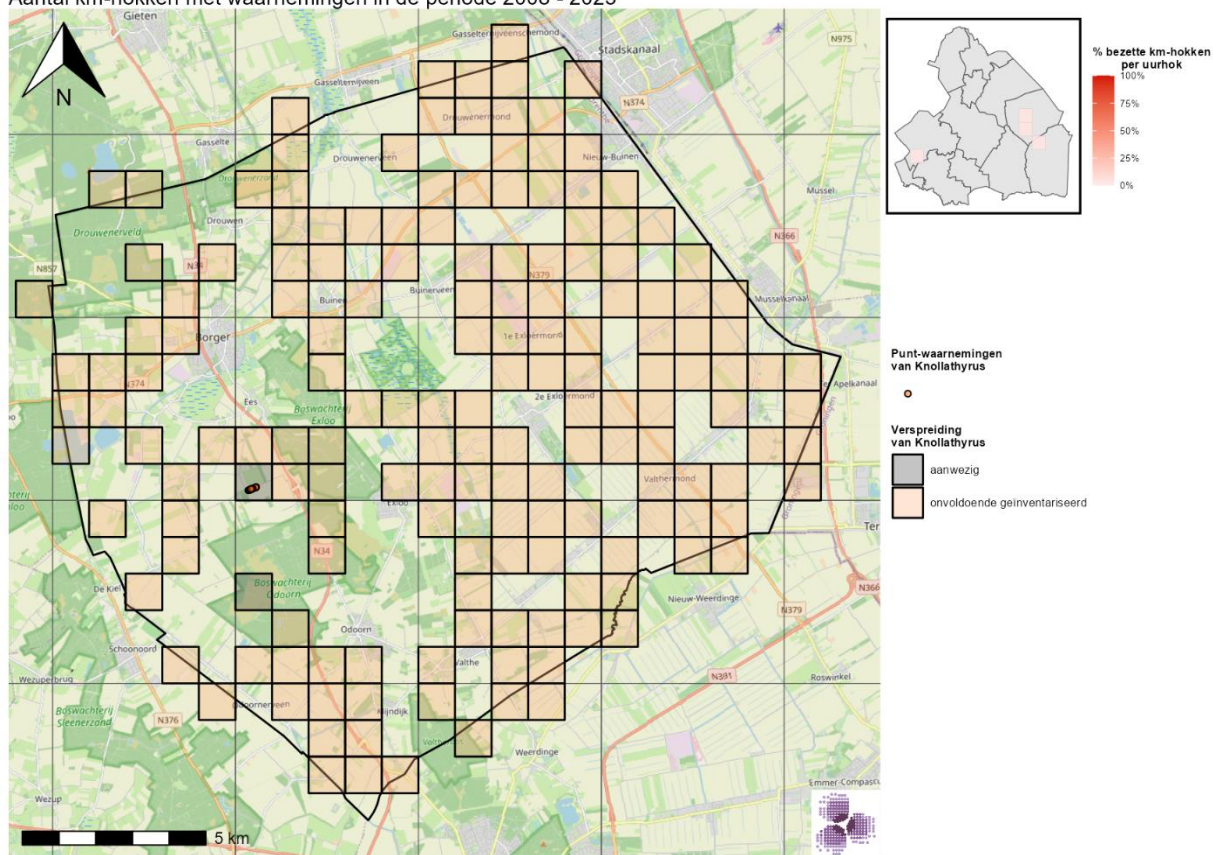
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

© NDFF 2023
© OpenStreetMap 2023

Verspreiding van Knollathyrus in de Gemeente Borger-Odoorn

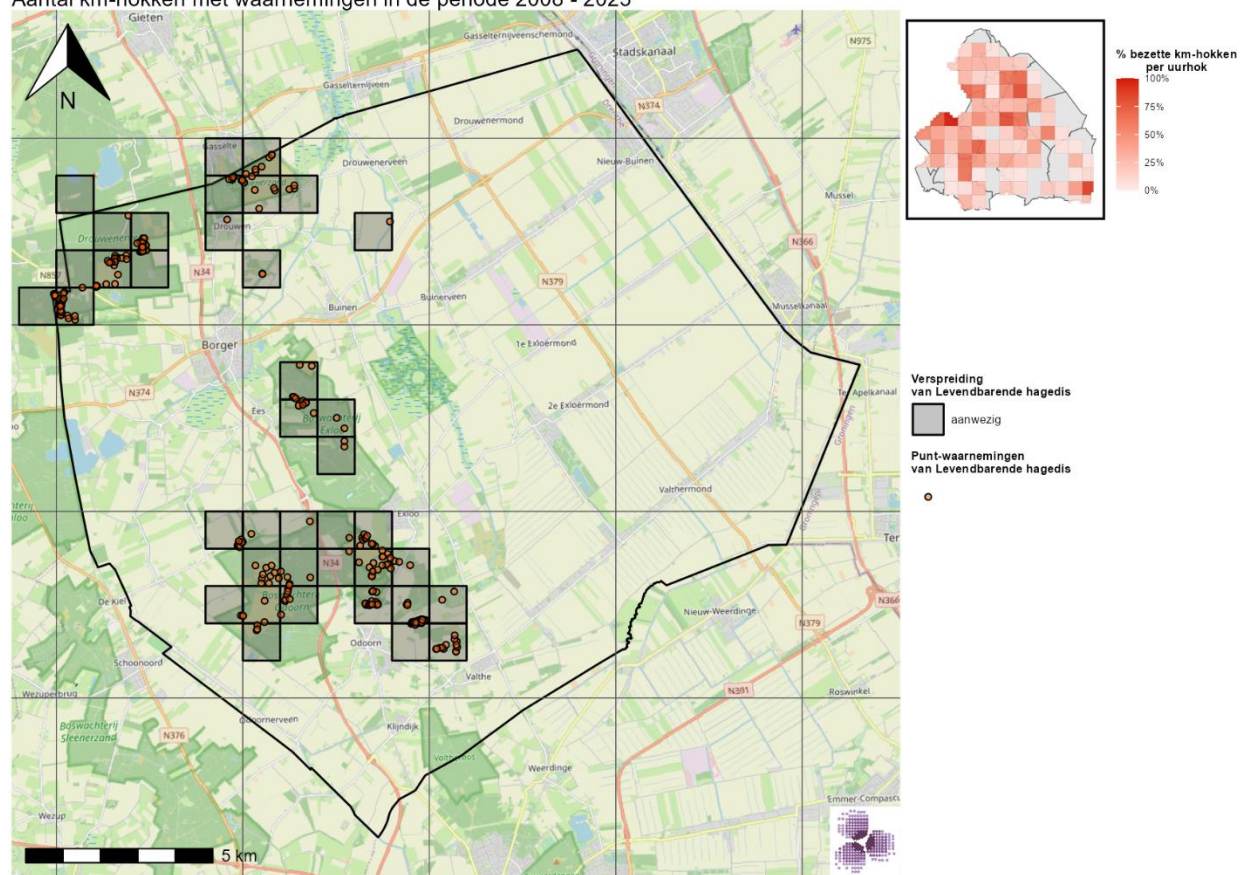
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

© NDFF 2023
© OpenStreetMap 2023

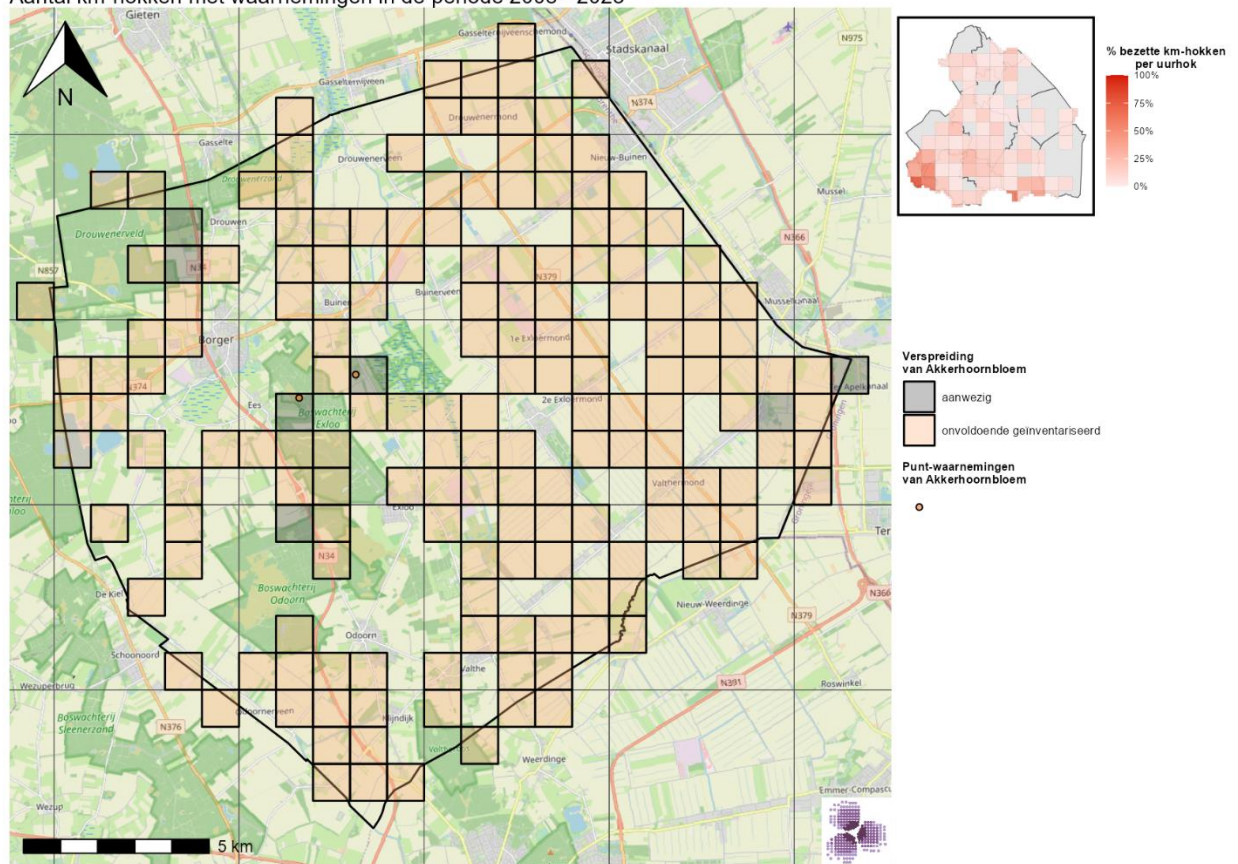
Verspreiding van Levendbarende hagedis in de Gemeente Borger-Odoorn

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

Verspreiding van Akkerhoornbloem in de Gemeente Borger-Odoorn

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

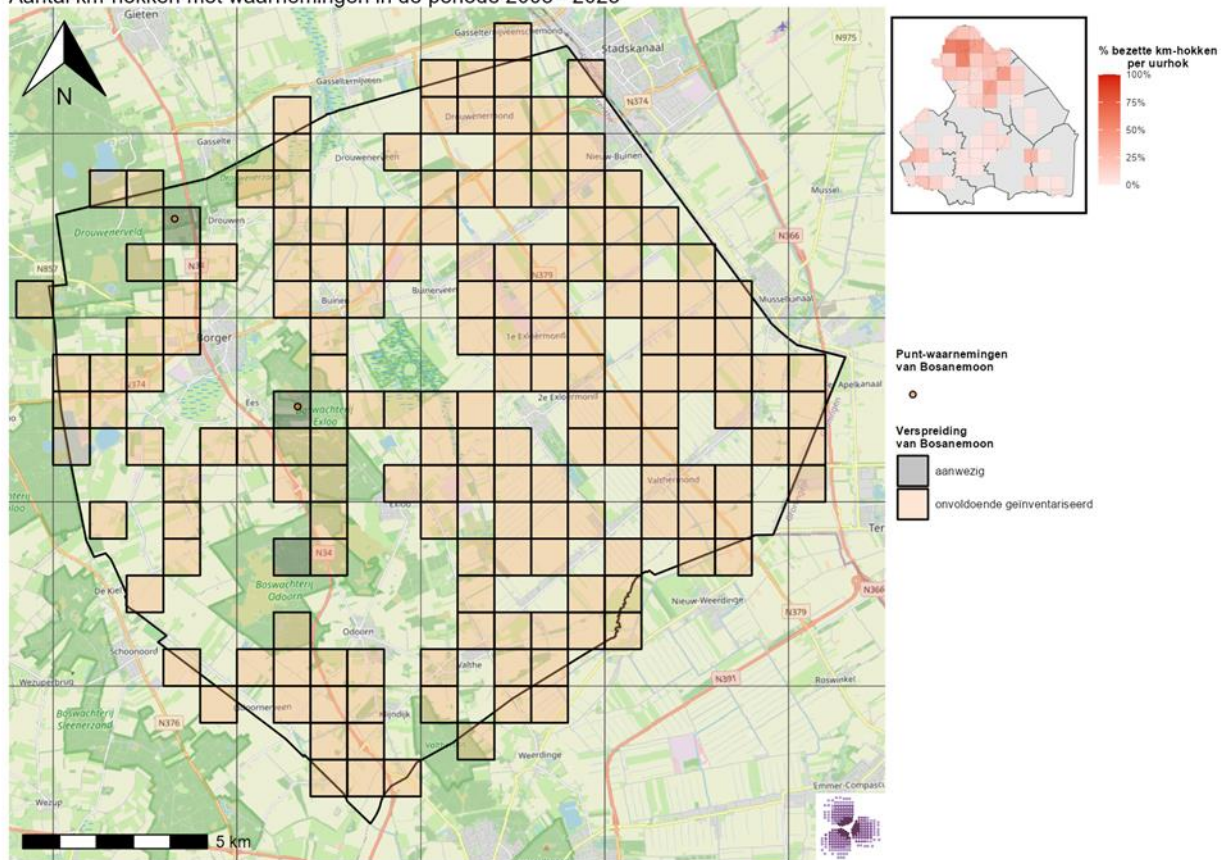
© NDFF 2023
© OpenStreetMap 2023

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

Verspreiding van Bosanemoon in de Gemeente Borger-Odoorn

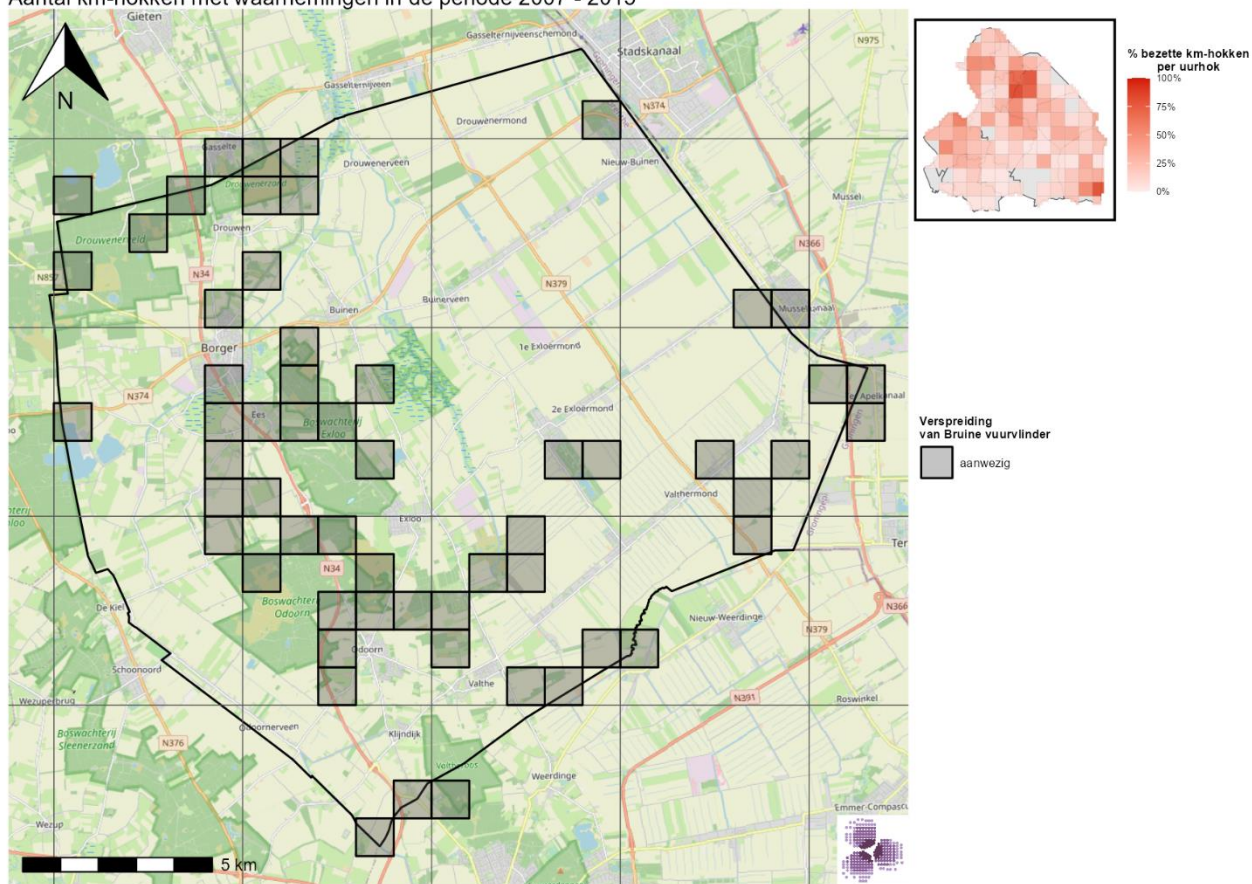
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

© NDFF 2023
© OpenStreetMap 2023

Verspreiding van Bruine vuurvlieder in de Gemeente Borger-Odoorn

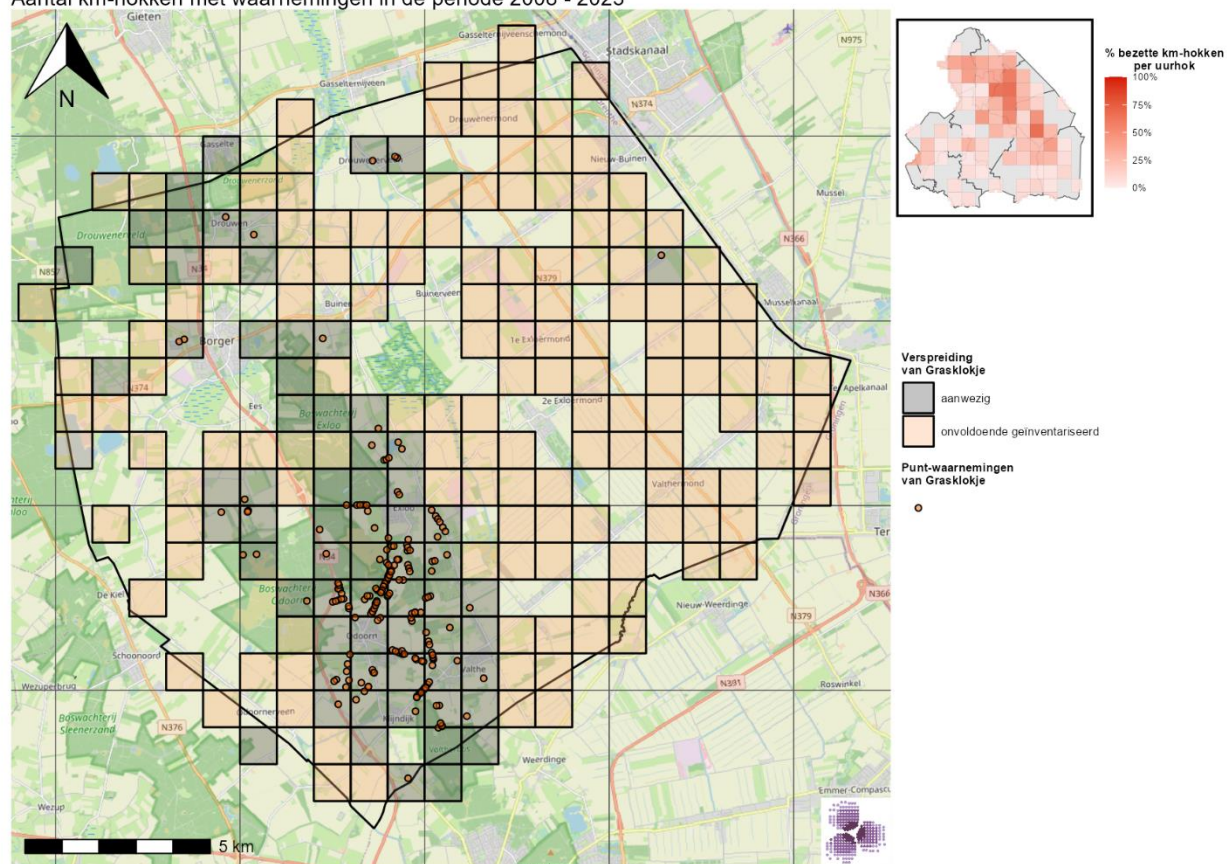
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2007 - 2015

© Vlinderwerkgroep Drenthe 2023
© OpenStreetMap 2023

Verspreiding van Grasklokje in de Gemeente Borger-Odoorn

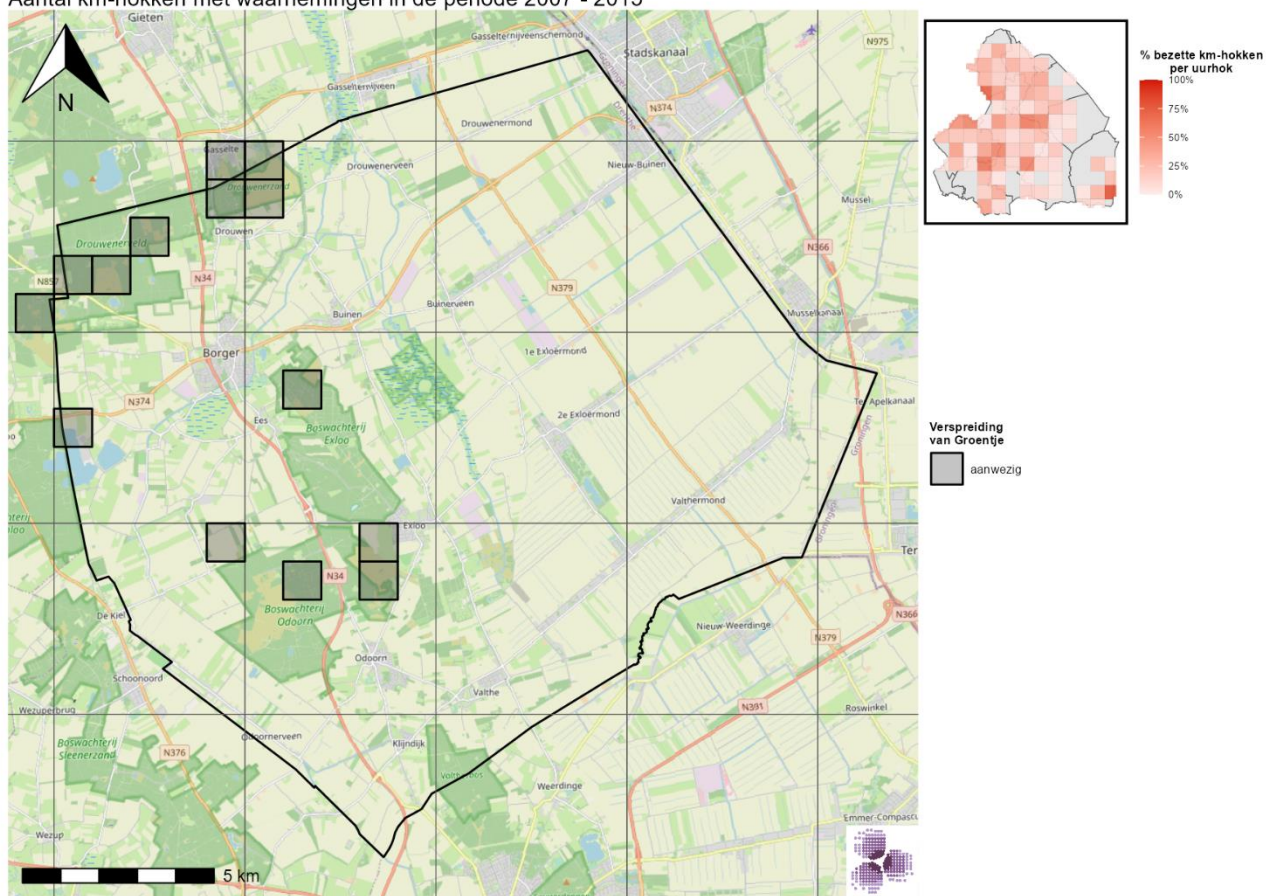
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

© NDFF 2023
© OpenStreetMap 2023

Verspreiding van Groentje in de Gemeente Borger-Odoorn

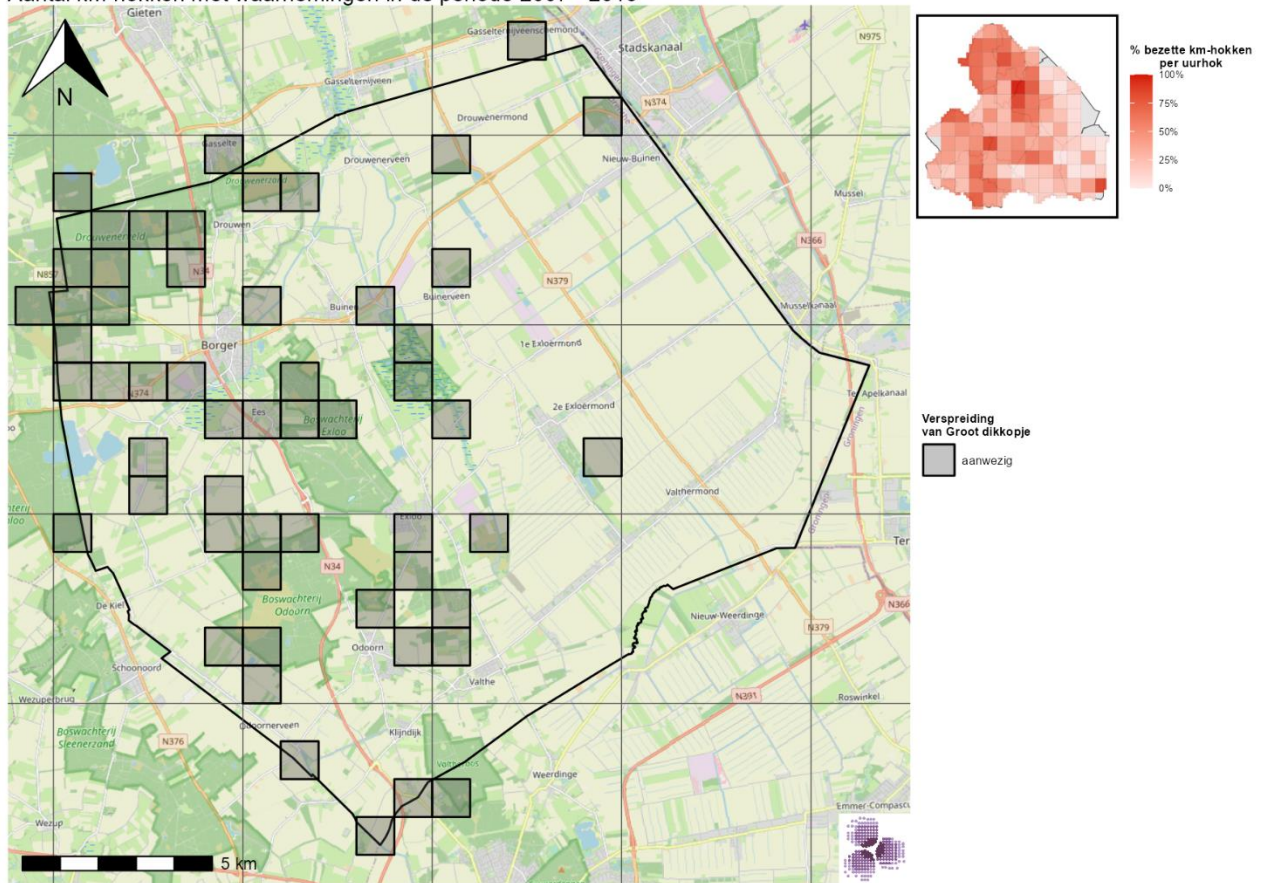
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2007 - 2015

© Vlinderwerkgroep Drenthe 2023
 © OpenStreetMap 2023

Verspreiding van Groot dikkopje in de Gemeente Borger-Odoorn

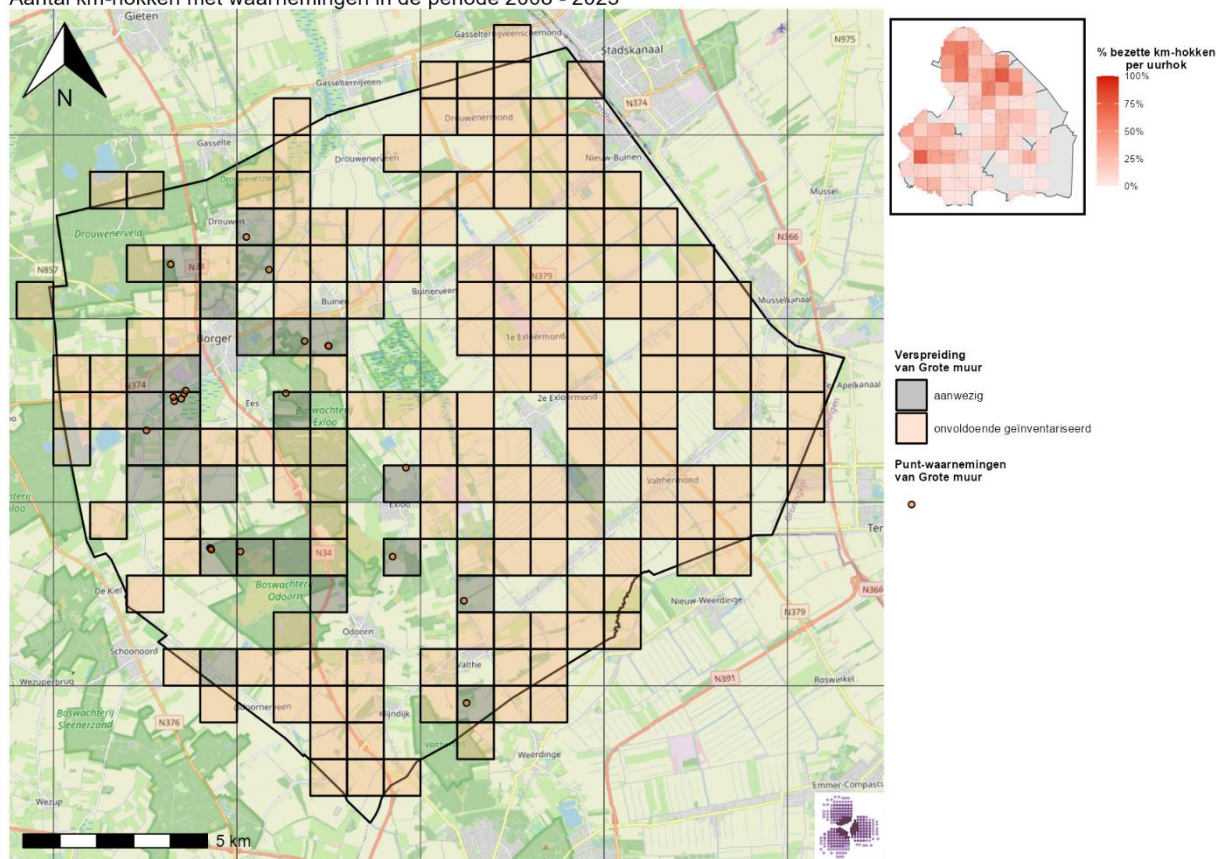
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2007 - 2015

© Vlinderwerkgroep Drenthe 2023
 © OpenStreetMap 2023

Verspreiding van Grote muur in de Gemeente Borger-Odoorn

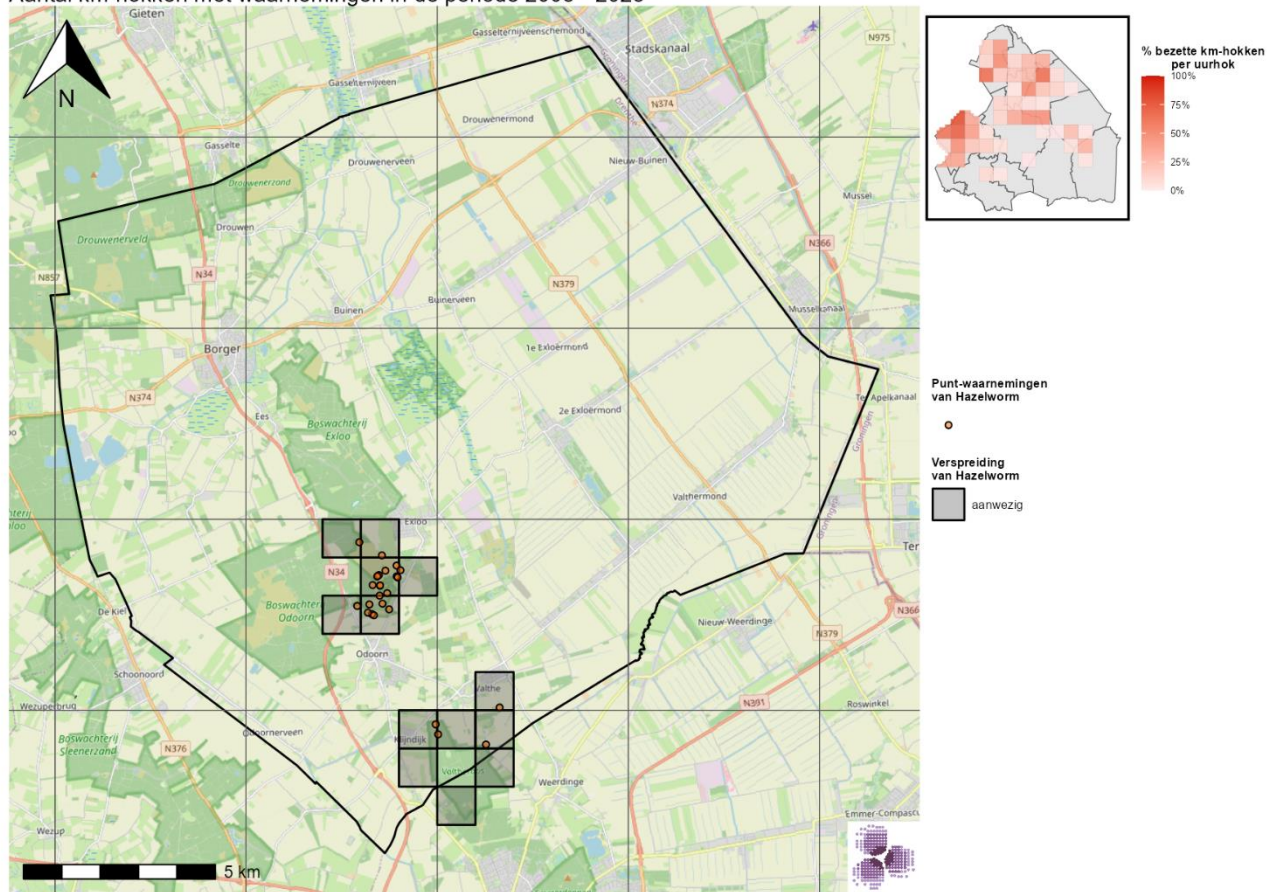
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

© NDFF 2023
© OpenStreetMap 2023

Verspreiding van Hazelworm in de Gemeente Borger-Odoorn

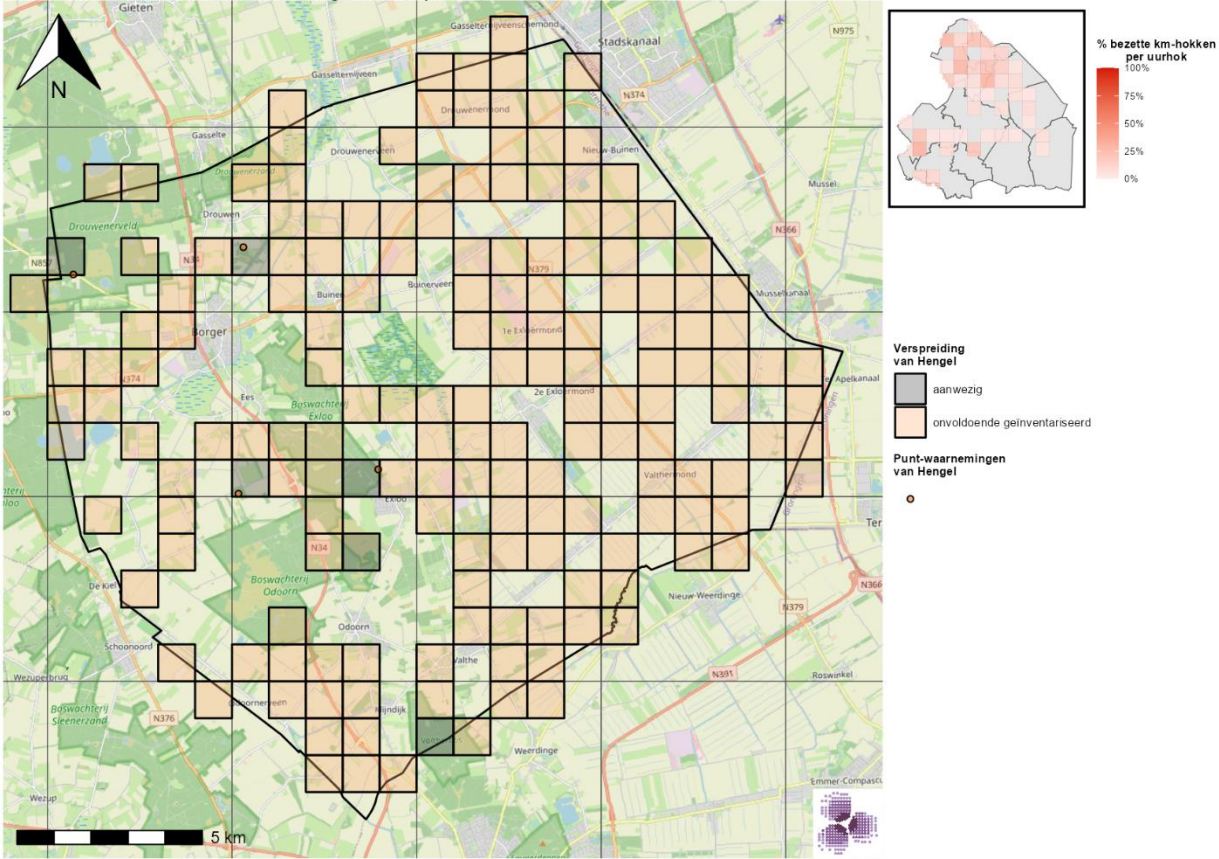
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

© NDFD 2023
© OpenStreetMap 2023

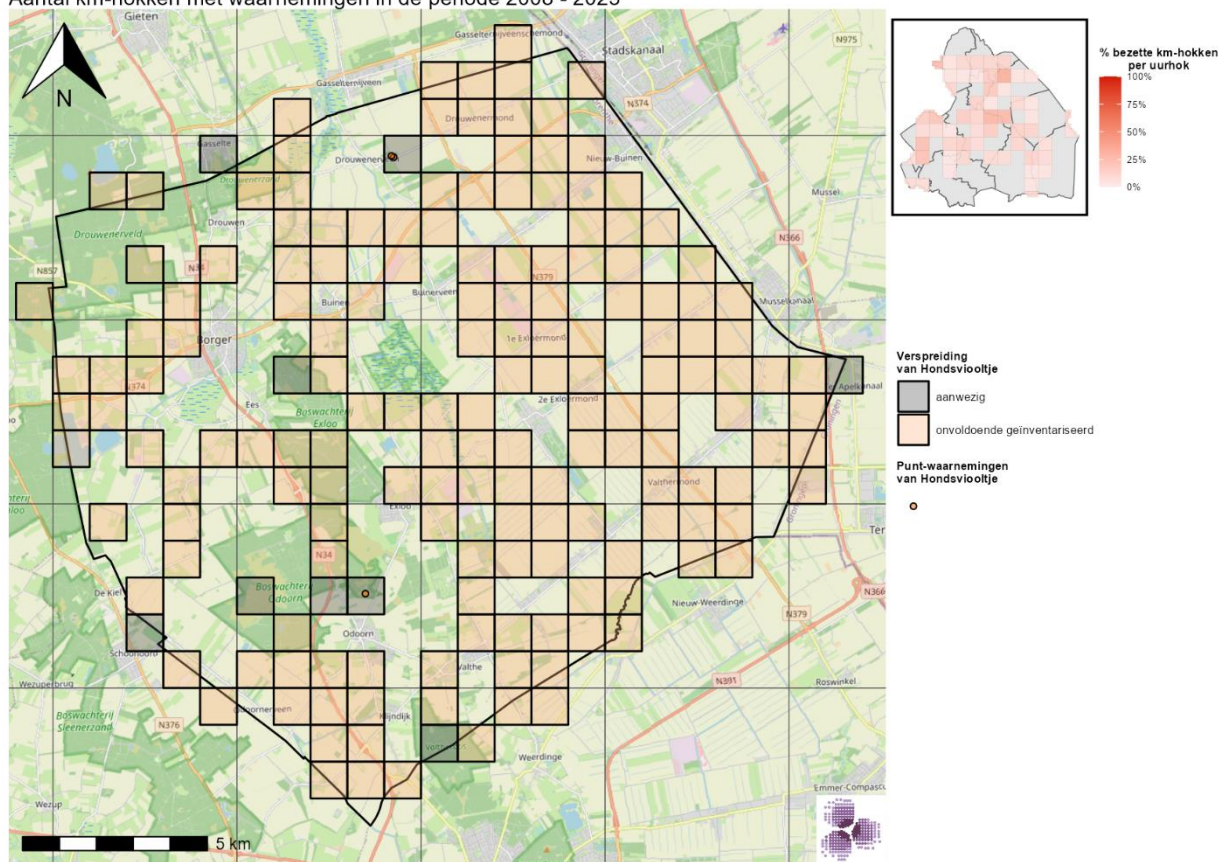
Verspreiding van Hengel in de Gemeente Borger-Odoorn

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

Verspreiding van Hondsviooltje in de Gemeente Borger-Odoorn

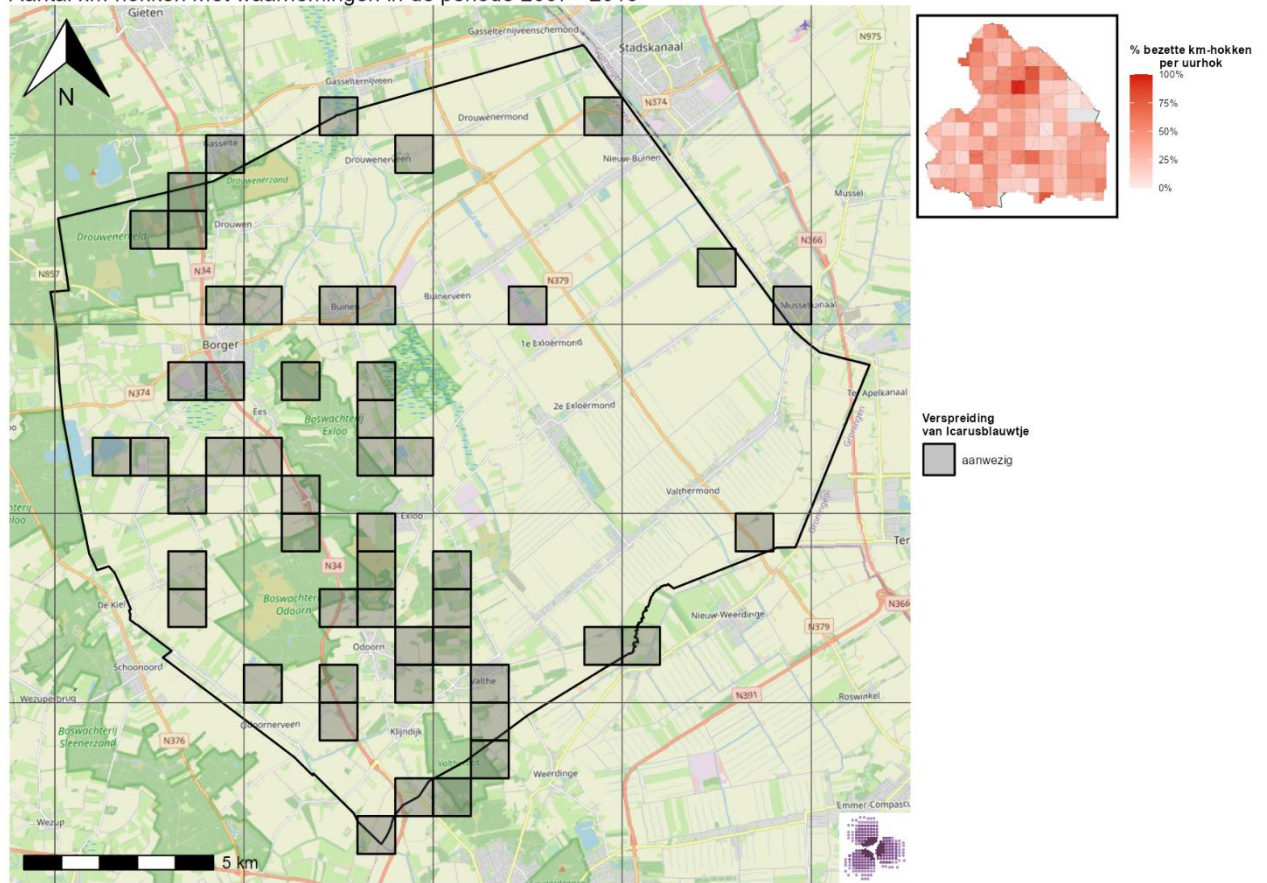
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

© NDFF 2023
© OpenStreetMap 2023

Verspreiding van Icarusblauwtje in de Gemeente Borger-Odoorn

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2007 - 2015

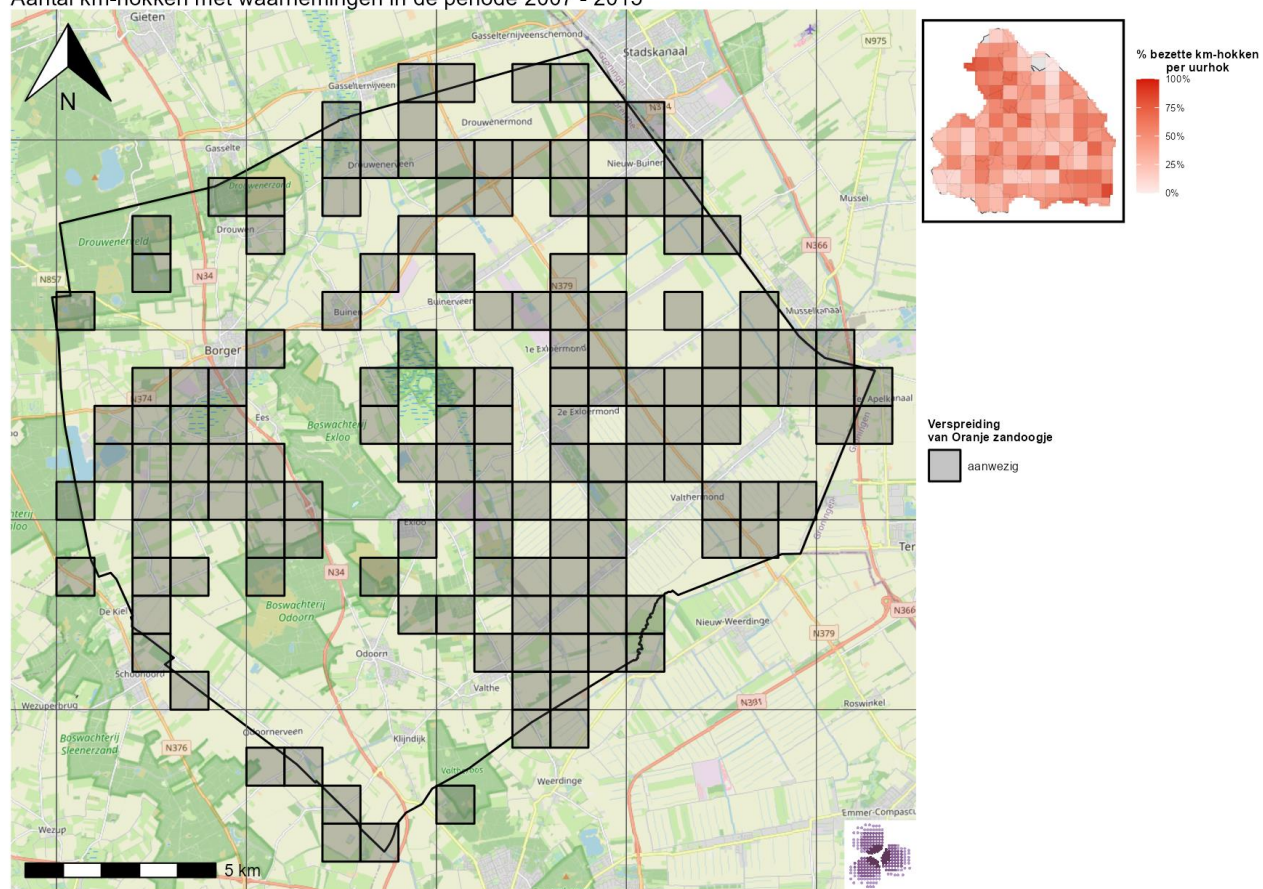
© Vlinderwerkgroep Drenthe 2023
 © OpenStreetMap 2023

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2007 - 2015

Verspreiding van Oranje zandoogje in de Gemeente Borger-Odoorn

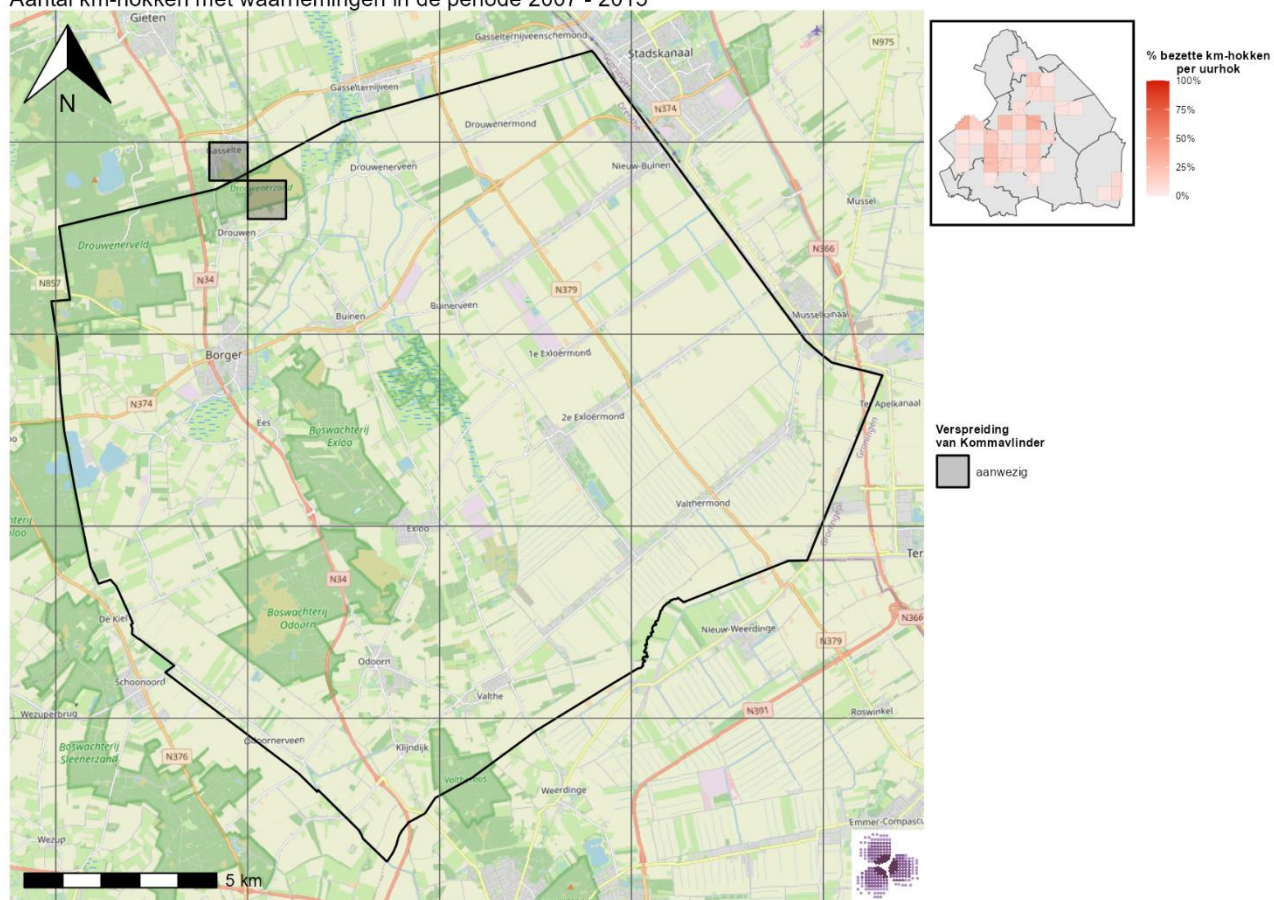
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2007 - 2015

© Vlinderwerkgroep Drenthe 2023
© OpenStreetMap 2023

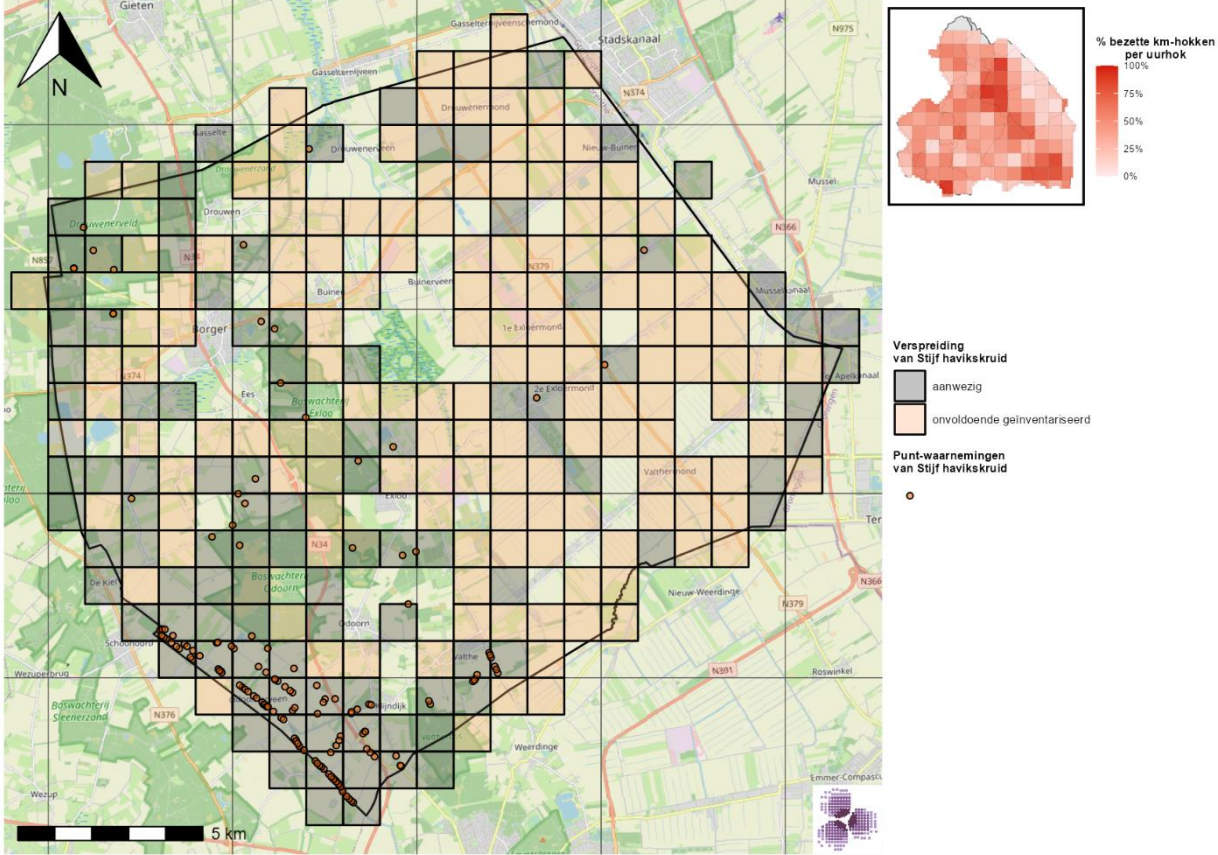
Verspreiding van Kommavlinder in de Gemeente Borger-Odoorn

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2007 - 2015

© Vlinderwerkgroep Drenthe 2023
© OpenStreetMap 2023

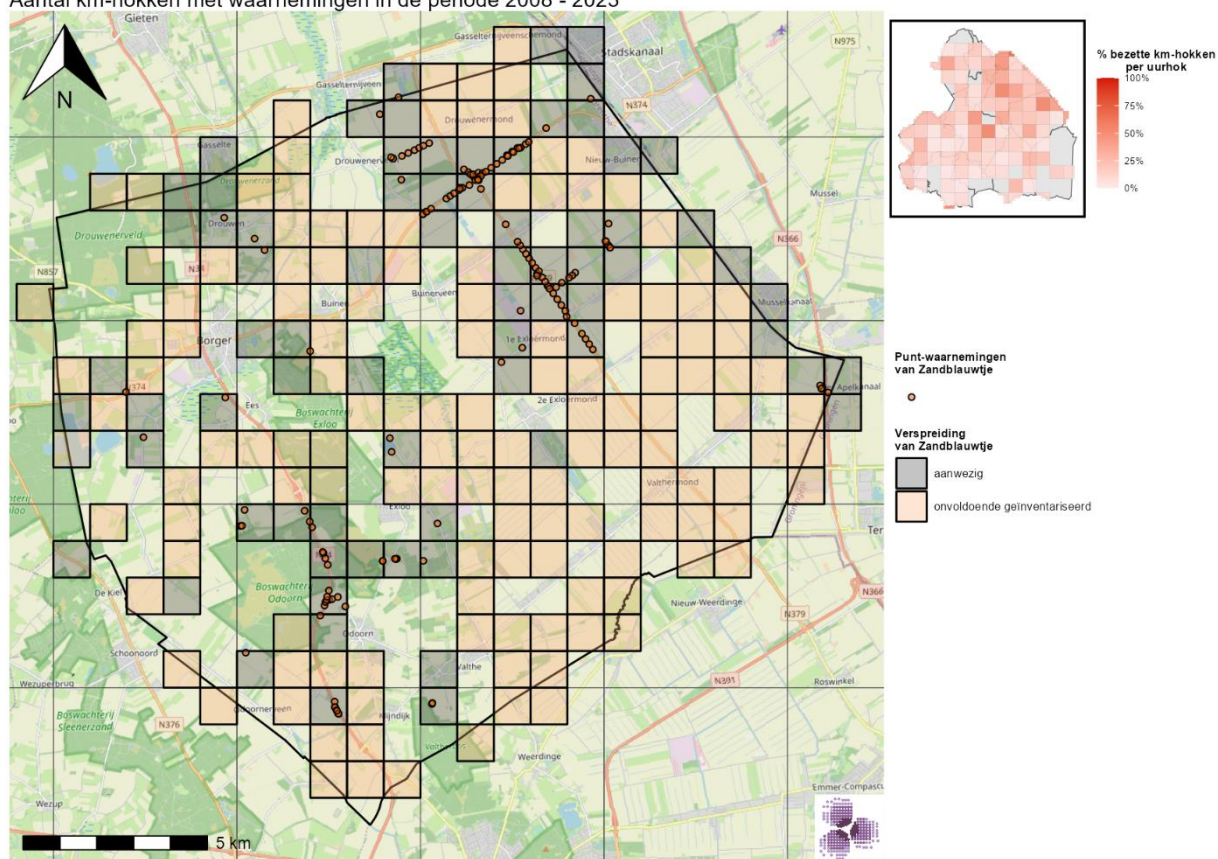
Verspreiding van Stijf havikskruid in de Gemeente Borger-Odoorn
Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

© NDFF 2023
© OpenStreetMap 2023

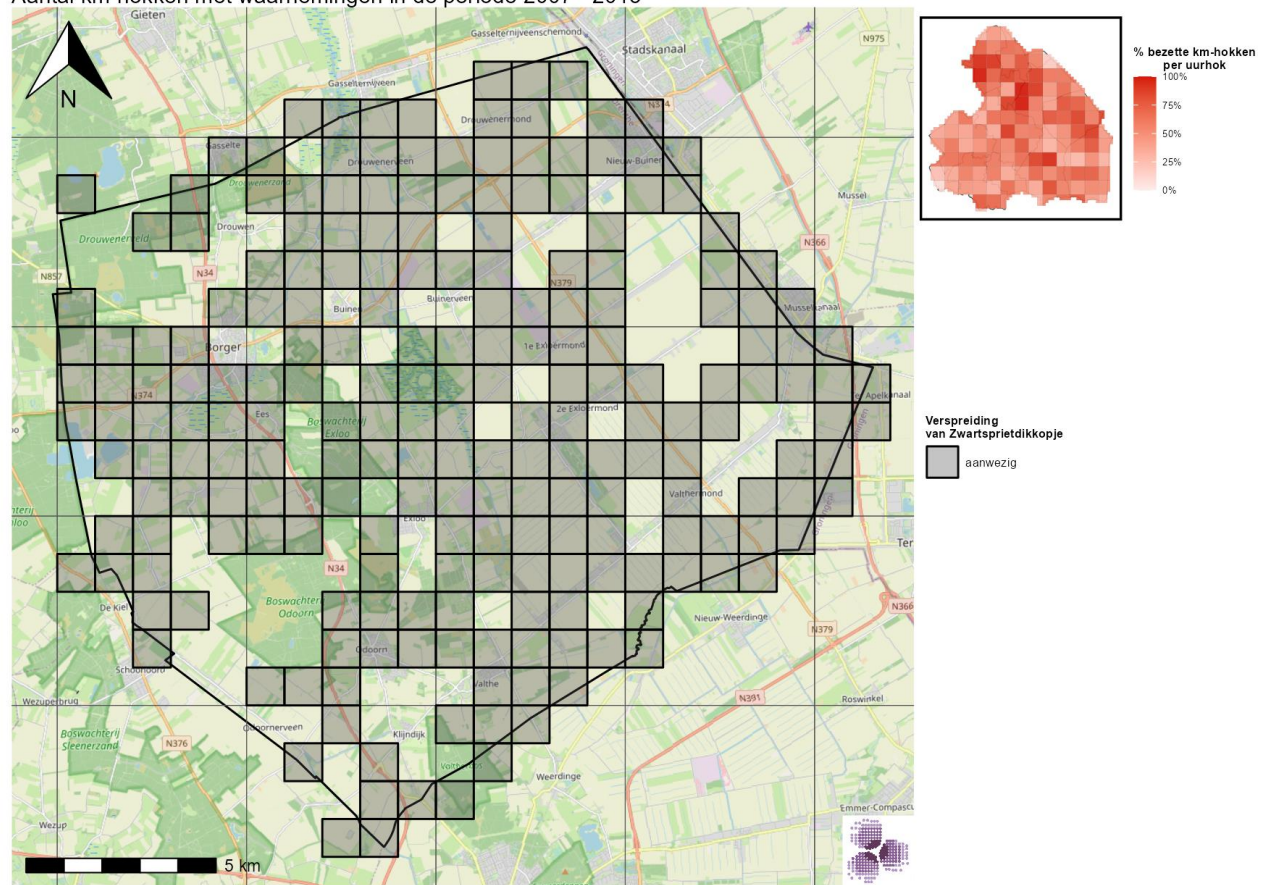
Verspreiding van Zandblauwtje in de Gemeente Borger-Odoorn

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2008 - 2023

Verspreiding van Zwartsprietdikkopje in de Gemeente Borger-Odoorn

Aantal km-hokken met waarnemingen in de periode 2007 - 2015

© Vlinderwerkgroep Drenthe 2023
© OpenStreetMap 2023

Bijlage 2. Informatie bermiconen

Bermiconen zijn aansprekende Drentse soorten. Ze zijn zeldzaam en worden in hun voortbestaan bedreigd of hebben baat bij maatwerk in beheer.

Naam	Rode Lijst	Beschrijving
Blauwe knoop	GE	Nazomerbloeiër (augustus/september). Ooit een algemene soort van voedselarme, (hei)schrاله vochtige graslanden. Inmiddels nagenoeg verdwenen uit de Drentse wegbermen. Het is vanwege de late bloei een belangrijke nectarplant in de nazomer. Daar waar deze soort nog voorkomt volstaat meestal één maaibeurt aan het eind van het seizoen. Vanwege de late bloei (en zaadzetting) bij voorkeur pas begin oktober maaien. Bij verschrallingsbeheer (2 maaibeurten) de eerste maaibeurt vroeg (mei) uitvoeren, de planten hebben dan nog voldoende tijd om alsnog in bloei en tot zaadzetting te komen. De zaden zijn slechts kort kiemkrachtig (< 1 jaar). Dit betekent dat we zuinig moeten zijn op de laatste Drentse groeiplaatsen: eenmaal verdwenen komt ze niet vanzelf weer terug.
Bosgeelster	-	Bolgewas. Voorjaarsbloeiër (maart/april). Drenthe is voor deze soort een belangrijk bolwerk binnen Nederland. De Bosgeelster heeft binnen Drenthe een sterke binding met de Hondsrug (van Emmen tot Groningen) waar ze vooral voorkomt op grazige, voedselrijke plaatsen onder bomen (bermen, brinken en in boomgaarden). Het gaat veelal om heel oude groeiplaatsen, waarvan de locaties nauwkeurig bekend zijn. Om deze soort te behouden is aangepast beheer nodig, dat bestaat uit pas maaien nadat de planten bovengronds zijn afgestorven. Ze verdraagt oppervlakkige verstoring van de bodem als de bollen in rust (zomer en najaar) zijn.
Echte guldenroede	KW	Nazomerbloeiër (juli/herfst). Vrij zeldzame plant van droge, voedselarme, (hei)schrاله graslanden en bosranden op – door aanwezigheid van leem – niet te zure bodems. In bermen staat ze vaak op schrale taluds, in de halfschaduw onder eikenbomen of langs houtwallen. Het is een belangrijke nectarplant voor veel insecten vanwege de lange en late bloei. Bij verschrallingsbeheer (2 maaibeurten) de eerste maaibeurt vroeg (mei) uitvoeren, de planten hebben dan nog voldoende tijd om alsnog in bloei en tot zaadzetting te komen. Vanwege de late bloei (en zaadzetting) bij voorkeur pas begin oktober maaien. De zaden zijn slechts kort kiemkrachtig (< 1 jaar). Dit betekent dat we zuinig moeten zijn op de laatste groeiplaatsen: eenmaal verdwenen komt ze niet vanzelf weer terug.

Knollathyrus	EB	Voorzomerbloeiër (mei /juni). Zeer zeldzame soort van vrij zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op niet te droge, voedselarme, niet te sterk verzuurde bodems. In Drenthe is het een leemindicator. Ze komt van oudsher voor op de Havelterberg en in bermen op de Hondsrug. Op de Hondsrug resteren nog twee groeiplaatsen (bij Emmen en Borger-Odoorn). Op deze groeiplaatsen vindt nu al maatwerk in beheer plaats.
Levend barend hagedis	GE	De Levendbarende hagedis is een relatief kleine soort met een maximale lengte van 18 cm. Heide en hoogveen vormen de voorkeurs habitat. De soort komt ook voor in ruige graslanden, open bossen en bermen van (spoor)wegen. De soort houdt van structuurrijke bermen met ook open plekje waar hij goed kan opwarmen in de zon. Hiervoor is kleinschalig, extensief beheer nodig.
Stengelloze sleutelbloem	KW	Voorjaarsbloeiër (maart-april) en geliefde tuinplant. De laatste wilde groeiplaatsen van deze soort liggen in Drenthe. Eén van die groeiplaats ligt op een talud van een weg bij Eleveld. Op deze groeiplaats vindt nu al maatwerk in beheer plaats. De afgelopen jaren is gewerkt aan het uitbreiden van het aantal groeiplaatsen in het Drentsche Aa gebied, waarbij gebruik is gemaakt is van nakomelingen van de laatste Drentse planten.
Wilde narcis	-	Bolgewas. Voorjaarsbloeiër (maart/april). Wilde verwant van de alom bekende Trompetnarcis. Het bolwerk van deze soort ligt in Drenthe en aangrenzend Overijssel. De Wilde narcis groeide vroeger op de randen van de Drentse beekdalen, maar staat tegenwoordig – als cultuurhistorisch relict - in oude boerentuinen (vaak in de boomgaard). Plaatselijk staat ze ook in bermtaluds in de nabijheid van oude bebouwing. Om deze soort te behouden is aangepast beheer nodig, wat bestaat uit pas maaien nadat de planten bovengronds zijn afgestorven en zaad hebben kunnen vormen (na half juni).
Zwartblauwe rapunzel	BE	Voorjaarsbloeiër (mei-juni). Heeft van oudsher een bolwerk in het Drentse Aa gebied. Hier groeit ze op oeverwallen langs de beken, in hooilanden en plaatselijk in bermen. Het is een belangrijke stuifmeel- en nectarleverancier voor insecten, vooral hommels. Voor deze soort loopt een speciaal herstelprogramma. Een belangrijke groeiplaats ligt aan de weg van Gasteren naar Loon. Op deze groeiplaats vindt nu al maatwerk in beheer plaats, wat bestaat uit laat maaien zodat de vegetatie kort de winter in gaat.

KW: kwetsbaar, GE: gevoelig, BE: bedreigd, EB: ernstig bedreigd. – thans niet bedreigd, maar wel kenmerkend voor Drenthe en zeldzaam

Bijlage 3. Informatie aandachtsoorten

Aandachtsoorten zijn soorten die wijdere verspreiding hebben dan bermiconen én een belangrijke indicatie waarde voor de beheer kwaliteit van de berm hebben.

Naam	Rode Lijst	Beschrijving
Akkerhoornbloem	-	Voorjaarsbloeiër (april-mei (juni)). Akkerhoornbloem is te vinden in zonnige, niet te voedselrijke (schrale) bermen en graslanden op zand, vaak samen met Muizenoor, Gewone ereprijs en Kleine leeuwentand. Haar aanwezigheid wijst bovendien op niet te zure (vaak wat kalkrijkere) omstandigheden. Ze is in Drenthe nooit algemeen geweest. Landelijk gaat ze achteruit. Meestal volstaat een eenmalige maaibeurt in het najaar.
Bandheidelibel	GE	Mooie heidelibel met opvallende donkere banden over de vleugels. De soort neemt de laatste jaren toe in Drenthe. De libel heeft een voorkeur voor sloten met licht stromend of stilstaand water die wat door kwel gevoed worden. Het is van belang dat sloottaluds minimaal aan één zijde bestaat uit hoge grassen en kruiden voor beschutting en als rustplek. De soort is gebaat bij gefaseerd maaibeheer.
Bosanemoon	-	Voorjaarsbloeiër (maart-mei). (Nog) vrij algemene plant van vochtige, (matig) voedselrijke bossen en bosranden op – door aanwezigheid van leem – niet te zure humusrijke bodems. Het gaat daarbij meestal om oude bossen en houtwallen. Ze is daarmee een kenmerkende soort van het oude cultuurlandschap. Ook als de houtwallen al lang zijn verdwenen weet ze zich te handhaven in vochtige bermen en op taluds. Nieuwe groeiplaatsen weet ze echter slechts moeizaam te bereiken (ze verspreid zich via ondergrondse wortelstokken). Het goed beheren van oude groeiplaatsen is dus van belang voor het behoud van deze soort. Grazige vegetaties met Bosanemonen dienen daarom pas na het bovengronds afsterven van de planten (na half juni) te worden gemaaid. Afschrappen van een berm verdraagt ze slecht.
Bruine vuurvinder	KW	Een soort die van de meeste hogere zandgronden in Nederland verdwenen is. Drenthe vormt een belangrijk laatste bolwerk voor deze soort. Maar ook hier heeft de soort het erg moeilijk. De soort staat bekend als sterk stikstofgevoelig. Schrاله wegbermen en taluds kunnen een belangrijk leefgebied vormen voor deze soort. De waardplant voor de rups is Schapen- en Veldzuring. Als nectarbron maakt de soort gebruik van een groot aantal bloemsoorten.

Grasklokje	-	(Na)zomerbloeiër (juni-herfst). Plant van zonnige tot licht beschaduwde, grazige plaatsen. Haar aanwezigheid wijst op droge, matig voedselrijke en niet te zure bodems. Bermen waar ze voorkomt liggen in Drenthe vooral binnen het oude esdorpenlandschap, waar ze vaak samengroeit met belangrijke nectarplanten als Duizendblad en Gewoon biggenkruid. In Drenthe vertoont ze een achteruitgang. Ze kan slecht tegen het schaven van de berm en verdwijnt hierdoor. De zaden blijven maar kort kiemkrachtig (1-5 jaar). Beheer gericht op behoud van nog bestaande groeiplaatsen is dus van groot belang voor het behoud van deze soort. Bij verschrallingsbeheer (2 maaibeurten) de eerste maaibeurt vroeg (mei) uitvoeren (en niet te kort), de planten hebben dan nog voldoende tijd om alsnog in bloei en tot zaadzetting te komen.
Groentje	-	Vroege voorjaarsvlinder die vooral op vochtige heide en veenbieden met wat bosopslag leeft. Wegbermen en sloottaluds zijn van belang als verbindingzone tussen natuurgebieden. Vroegbloeiende planten zoals wilg, braam en Pinksterbloem zijn van belang voor de nectarvoorziening.
Groot dikkopje	GE	Soort van structuurrijke graslanden met wat ruigte. Vooral de aanwezigheid van plukken braamstruweel is aantrekkelijk voor deze soort. Als waardplant gebruikt de soort diverse breedbladige grassoorten. De soort is gebaat bij een gevarieerd maaibeheer. Bloemrijkdom is voor de nectarvoorziening belangrijk maar de vegetatie hoeft niet uitzonderlijk schraal te zijn. Structuur is meer van belang.
Grote muur	-	Voorjaarsbloeiër (april-mei). (Nog) vrij algemene plant van droge tot vochtige, matig voedselrijke bossen en bosranden op – door aanwezigheid van leem – niet te zure bodems. In bermen staat ze vaak in de halfschaduw, onder laanbomen of langs houtwallen. Het gaat daarbij vaak (maar lang niet altijd) om oude bossen en houtwallen. Ze kan slechts tegen maaien en verdwijnt daardoor. Zoomvegetaties met Grote muur hoeven niet elk jaar te worden gemaaid. Indien maaien noodzakelijk is (om opslag van struiken tegen te gaan), dan pas maaien in de nazomer en niet te kort.
Hazelworm	-	Pootloze hagedis. In Drenthe vrij veel voorkomend in de noordelijke en westelijke helft en op de Hondsrug. De soort is sterk gebonden aan bossen, bosranden en houtwallen rijk landschap. Wegbermen en sloottaluds zijn van belang als verbindingzone tussen leefgebieden. Gebaat bij een extensief maaibeheer waarbij ook overblijvende vegetatie en zoomstructuren aanwezig blijven.
Hengel	-	Zomerbloeiër (juni-augustus). Hengel is een eenjarige plant die voor water en voedingstoffen is aangewezen op een gastheer: we noemen dat een halfparasiet. Bij Hengel is de gastheer vaak Zomereik, maar ook berken en bosbessen staan op het menu. Ze is te vinden in droge grazige vegetaties onder bomen in beschaduwde bermen en heide

		(vaak met leem in de ondergrond). Zoomvegetaties met Hengel, die landelijk in een neerwaartse spiraal zitten, hoeven niet elk jaar te worden gemaaid. Indien maaien noodzakelijk is (om opslag van stuiken tegen te gaan), dan pas maaien na de bloei en zaadzetting, bij voorkeur begin oktober. Voor het behoud van deze eenjarige soort is het namelijk van belang dat er elk jaar zaden worden gevormd. De zaden zijn bovendien slechts kort kiemkrachtig (< 1 jaar) en Hengel loopt niet opnieuw uit als de planten te vroeg worden gemaaid.
Hondsviooltje	GE	Voorzomerbloeier (mei-juni). Indicator van schrale, maar niet te sterk verzuurde en vaak bloemrijke graslanden (bermen) en heiden. Hondsviooltje gaat sterk achteruit en staat inmiddels als gevoelig op de Rode lijst. Buiten de natuurgebieden is ze in Drenthe (en de rest van Nederland) inmiddels zeldzaam. Het meest is ze nog te vinden in bermen binnen de natuurgebieden.
Icarusblauwtje	-	Soort van bloemrijke schrale tot matig schrale bermen. Voor de eiafzet afhankelijk van klaversoorten zoals rolklaver en kleine klaver.
Koevinkje	-	Graslandvlinder van niet al te voedselarme wat ruigere graslanden. Zoomvegetaties en wat braam maakt het leefgebied aantrekkelijk. Wegbermen, slootkanten en taluds zijn aantrekkelijke leefgebiedjes voor Koevinkjes. Rupsen leven van allerlei soorten grassen.
Kommavlinder	BE	Kritische zomervlinder van heide en heischrale terreinen met open zandplekjes. Eitjes worden afgezet op Fijn schapengras. Volwassen vlinders hebben een grote nectarbehoefte. Droge schrale bloemrijke wegbermen en taluds zijn van groot belang als leefgebied en verbindingszone.
Oranje zandoogje	-	Graslandvlinder van matig voedselarme graslanden. Bermen en taluds vormen een belangrijk leefgebied in Drenthe. Voor overwintering van de rupsen is het belangrijk dat er voldoende overblijvende graspollen zijn.
Stijf havikskruid	-	Nazomerbloeier (juli-herfst). Ooit een zeer algemene zoomplant in Drenthe die overal te vinden was in met eiken begroeide bermen en op aangrenzende taluds. Het is in de nazomer een belangrijke nectarplant voor veel insecten. Sinds de eeuwwisseling vertoont ze een sterke achteruitgegaan. Grote populaties van enkele honderden planten zijn inmiddels zeldzaam, meestal resteren nog slechts kleine relictpopulaties. Beheer gericht op behoud van nog bestaande vitale groeiplaatsen is dus van groot belang voor het behoud van deze voor Drenthe kenmerkende kleurrijke zoomvegetaties. Dergelijke vegetaties hoeven niet elk jaar te worden gemaaid. Indien maaien noodzakelijk is (om opslag van struiken tegen te gaan), dan pas maaien na de bloei en zaadzetting, bij voorkeur

		begin oktober. Op plekken waar Stijf havikskruid al vroeg in het jaar wordt gemaaid zullen ze opnieuw uitgroeien en later in bloei komen.
Zandblauwtje	-	Zomerbloei (juni-augustus). Deze pionier groeit aan de rand van zandverstuivingen, maar ook op open zandige plekken in schrale bermen en op taluds. Dergelijke open vegetaties zijn van groot belang voor allerlei graafwespen en –bijtjes. Zandblauwtje is een belangrijke nectarplant. De plant is tweejarig en de zaden zijn maar kort kiemkrachtig (< 1 jaar). Deze soort is gebaat bij dynamiek, waardoor telkens weer open zandige plekjes ontstaan waar ze kan kiemen. In bermen en op taluds zijn dit vaak in de zomer sterk uitdrogende plaatsen. Ook van schaven van bermen weet ze (tijdelijk) te profiteren.
Zwartspriet dikkopje	-	Een vlindersoort die de laatste jaren hard achteruit gaat in Drenthe. Stelt vergelijkbare eisen aan zijn leefomgeving als het Groot dikkopje. Wegbermen en taluds vormen een belangrijk leefgebied.

KW: kwetsbaar, GE: gevoelig, BE: bedreigd, EB: ernstig bedreigd. – thans niet bedreigd, maar wel kenmerkend voor Drenthe en zeldzaam

FLORON

Toernooiveld 1, 6525 ED Nijmegen
Postbus 9010, 6500 GL Nijmegen

T: 024 - 7 410 660 (alg.)
www.floron.nl

